

Dr. Teodora GIURGIU¹

BISERICA, ȘCOALA ȘI ARMATA ÎN CONCEPȚIA PREOTULUI CĂPITAN GHEORGHE ROȘCA

Preotul Gheorghe Roșca

Preotul Gheorghe Roșca s-a născut la 10 iulie 1879, în localitatea Hârtop, plasa Pescăuți, jud. Soroca, ca fiu al lui Nicolae și Ileana. S-a căsătorit la 15 septembrie 1904 cu domnișoara Iulia².

La 1 aprilie 1925 a fost primit în cadrele active ale armatei cu gradul de căpitan asimilat în baza Înaltului Decret nr. 1684 și repartizat ca preot la Regimentul 6 Vânători și confesor al garnizoanei Bălți în baza Ordinului de Zi nr. 923/1925.

În prima „Foaie calificativă” întocmită la 31 octombrie 1925, comandantul Regimentului 6 Vânători, colonelul Gheorghiu, nota: „s-a achitat destul de bine de acest serviciu, ținând predici, mărturisind ostașii și ocupându-se de educația lor religioasă”³, preotul Roșca putând „fi considerat ca un confesor religios aproape mulțumitor”⁴.

Noul comandant al regimentului, colonelul Adam, nota, la 31 octombrie 1928: „nu a lipsit niciodată de la serviciu. A făcut regulat sfințirea apei la începutul lunii; [...] sub aspectul educației, prelegerile sale au îndrumat trupa spre fapte bune”. Confesorul este „blând și binevoitor, e un slujitor cu credință a soldatului și din convingere și cu drag muncește

în regiment”⁵.

Bunele aprecieri se regăsesc și pentru activitatea desfășurată în anul următor: „[...] a continuat a îndeplini serviciu cu aceeași conștiință și dragoste. Cercetează nevoilor oamenilor din punct de vedere sufletesc și cu bunăvoință îi povățuiește și îndreaptă spre bine. Prelegerile la trupă le ține regulat”, ostașii mergând de bunăvoie la capela militară „unde de asemenea își îndeplinește slujba frumos și cu convingere”. În concluzie: „obligațiile sale păstorești le îndeplinește precis și cu mult drag”⁶.

Comandantul regimentului continuă: „totdeauna gata la orice serviciu ce-am cerut, fie să officieze la anumite date, fie să țină prelegeri, după nevoi. Un preot corect și cu bunăvoință în serviciu”⁷.

În conformitate cu Ordinul Ministerului de Război nr. 40399/1931, de la 15 august 1931 a fost transferat la Regimentul 6 Roșiori.

Comandantul acestei unități, colonelul Stamatopol, consemna că preotul Gheorghe Roșca „a confirmat și la acest regiment a se ocupa de educația religioasă a trupe, prin dese convorbiri și conferințe, prin predicile la biserica militară, așa încât este de folos”⁸.

Comandantul Diviziei 14 Infanterie și al Garnizoanei Bălți, generalul Gheorghiu, contrasemnează, apreciind că preotul Gheorghe Roșca s-a achitat de îndatoririle sale „în mod demn și de toată lauda. Este un preot militar, conștiincios și devotat serviciului”⁹.

În „Foaia calificativă” pe anul 1934 este consemnat: „Preotul Roșca a continuat și anul acesta a-și îndeplini în toată conștiința atribuțiile sale spirituale preotești contribuind prin sfaturile și conferințele sale a menține credința noastră ortodoxă întreagă în sufletele tuturor soldaților”¹⁰.

Inspectorul Clerului Militar, generalul de brigadă dr. Ioan Stroia¹¹, aprecia că „preotul căpitan Roșca Gheorghe, confesorul garnizoanei Bălți, cunoscut nouă din inspecția ce i-am făcut în trecut și din rapoartele trimestriale ale activității sale pastorale, este un preot conștient de chemarea sa. Își dă toată silința a fi folositor armatei. Ne identificăm deci cu caracterizările comandanților săi imediați și de acord cu ei propunem: merită a înainta la vechime”¹². Activitatea confesională a fost afectată de o boală coronariană care i-a „slăbit puterile”. În ciuda acestui inconvenient „este însă foarte conștiincios și caută în limita puterilor sale să-și îndeplinească cât mai bine serviciul”¹³.

Boala gravă de care suferea a făcut ca aprecierile comandantului garnizoanei, din „Foaia calificativă” din 31 octombrie 1935, să aibă o altă tonalitate: „Nu sunt de aceeași părere cu

colonelul Stamatopol, preotul căpitan Roșca nu e bine să fie înaintat, căci serviciul care-l prestează nu corespunde nevoilor noastre. Aici, mai mult ca oriunde, fiind multe tendințe spre sectarism avem nevoie de preoți buni predicatori și cu suflet de apostol, care să reîncălzească simțămintele pentru religia strămoșească. Ori preotul căpitan Roșca este departe de a putea realiza așa ceva. Recunosc că are o mare bunăvoință, dar nu e dotat și nici atât de pregătit ca să corespundă cerințelor unui integru confesor militar. Boala însă i-a slăbit facultățile. Cel mult i se poate acorda caracterizare: bun pentru gradul său...”¹⁴.

Tot acum, inspectorul Clerului Militar, explica: „preotul căpitan Roșca Gheorghe face parte din preoții basarabeni primiți în armată fără să fi avut parte de o pregătire teologică [...]. Prin zelul lor pastoral însă s-au dedicat aproape toți, cu tot devotamentul, îndatoririlor lor de duhovnici ai armatei. Între aceștia am putut enumera și pe preotul căpitan Roșca ca bun și conștiincios preot de garnizoană”¹⁵.

În continuare arata că „împrejurările sociale de azi cer de la preotul militar pe lângă devotament duhovnic și o cultură largă generală și teologică, e mai presus de orice îndoială. Neavându-le acestea preotul căpitan Roșca, recunosc că nu va putea face față tuturor nevoilor pastorale ale unei garnizoane spre deplina mulțumire a factorilor competenți”¹⁶.

La 31 octombrie 1935 concluziona că preotul căpitan Gheorghe Roșca „nu mai corespunde menirii sale. Trebuie ca superiorii săi să găsească o modalitate onorabilă ca să-l desărcineze”¹⁷.

În „Foaia calificativă” datată 31 octombrie 1937, comandantul Regimentului 6 Roșiori nota: „bolnăvicios [...] pentru ce se cere unui preot militar de azi. Nu mai are vloga necesară de a face serviciul, incapabil de a suporta o campanie”¹⁸.

Preotul căpitan Gheorghe Roșca a fost trecut în rezervă prin Înaltul Decret nr. 3573 din 29 octombrie 1937, ne mai făcând obiectul avansării la gradul următor.

În continuare supunem atenției Conferința preotului căpitan Gheorghe Roșca ținută ostașilor din garnizoana Bălți în iulie 1936.

Biserica, Școala și Armata

*Dragi ostași!*¹⁹

De veți străbate țara în lung și lat, de veți cutreiera orașele sau de vă veți coborî în lumea satelor, atât pe culmile munților, cât mai ales pe întinsele șesuri ale Bărăganului și ale Bugeacului, în țara noastră de la Nistru până la Tisa, pretutindeni veți găsi același popor prin care curge sânge românesc altoit pe trunchiul strămoșilor daci și romani.

Dacă țărișoarele române și-au văzut visul împlinit de a fi contopite într-un singur mănunchi, cu hotarele pe veci pecetluite la Tisa, Nistru și Dunăre, se datorează faptului că românii de peste Carpați au aceeași limbă, credință și obiceiuri cu cei de dincoace.

Nici Carpații, nici Milcovul și nici Prutul n-au putut sta de hotar fraților de un sânge și de o mamă, căci acest sunet de clopot îi cheamă la biserică, la rugăciune, aceste vorbe îngânau copii adunați în pridvorul bisericii, unde la lumina palidă a candelor, dascălii satelor împărțeau cu nesaț lumina cărții.

Acest cuget prin urmare și aceste simțiri au călăuzit pe

românii de pretutindeni, veacuri de-a rândul hrănindu-i cu slava românească și adăpându-i la izvorul nesecat al creștinismului.

Nici tătarii, nici turcii și nici vecinii nemiloși n-au fost în stare să întrerupă plămădirea sufletului românesc.

Vlădici și preoți, dascăli și scriitori, dar mai ales oameni de inimă și cu mult avânt sufletesc, care așteptau cu nerăbdare scuturarea jugului străin, toți în parte au adus prinosul lor de închegare a poporului român.

Ce nu s-a putut săvârși prin biserică și școală, au făcut cu brațele vitejii soldați. Și România multă vreme se va mândri cu un Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare și Tudor Vladimirescu care a plătit scump această firească și îndreptățită îndrăzneală de a scutura haina românească hărțuită de străini.

Biserica a ținut să întărească credința și să sporească nădejile într-o răbdare și suferință amară în vremurile de bejenie și de grea cumpănă care s-au revărsat asupra noastră.

Școala prin cărțile românești care pătrundeau din Regat în Transilvania, a păstrat acest cuget nestrămutat și această dorință vie în venirea zorilor pe care le așteptau românii.

Aceste puteri ale neamului nostru și-au dovedit rodnicia lor mai ales în timpul marelui război, când armata română îmbărbătată de puterea crucii, a reputat victorii în multe rânduri.

Din sângele vărsat la Jiu, Mărăști și Mărășești a răsărit ca prin minune România Mare.

Și dacă în război, biserica prin preoții săi, care apăreau cu crucea în mâini, în mijlocul soldaților inspirându-le curaj și vitejie, și-a îndeplinit misiunea după război, când s-a făcut pace în toată lumea.

Bisericii îi revine marea sarcină de a ocroti vădulele și orfanii. Aceștia din urmă, care au avut o copilărie zbuciumată și care au văzut lumina în zgomotul tunurilor și a mitralierelor, sunt copii și tineri care fac acum armata, au nevoie de cea mai mare grijă pentru a fi crescuți (educați) în duhul bisericii, care pecetluiește pe chipul fiecăruia blândețea, omenia, bunăcuviința, cinstea și multe alte daruri ale bisericii de care omenirea de astăzi e străină.

Soldații întorși de pe front, unii scăpați în goana nebună din lagărele de prizonieri s-au întors la vetrele lor, clădind pe temelia sfărâmată a căminelor lor de altădată o viață nouă închinată spre rău, pregătind o lume nouă, adeseori străină de duhul străbunilor și a bisericii. Și dacă școlii îi vine partea cea mai ușoară de a crește la lumina cărții, pe copii a căror vârstă fragedă se poate mlădia ușor și răsări oriunde, bisericii îi vine partea cea mai grea.

Preoții au a se ocupa cu toate vârstele, bătrâni, tineri și copii. Toți laolaltă căută răspuns și dezlegare la îndoielnicile învățături pe care le-au prins la întâmplare, fie pe front, fie acasă de la propagandiștii sectelor religioase.

Atât timp cât firul istoric al neamului și-a depănat evenimintele când mai grele, uneori mai norocoase, întotdeauna biserica cu păstorii ei a apărut ca un cheag puternic în jurul căreia bătea viața poporului român.

De la amvonul bisericii, care domina satele cu turlele încununate de cruci, așa cum se vede și astăzi majestoasa ocrotire ce o dă biserica caselor de prin împrejur, s-a vorbit țaranilor de toate. De aici, porneau îndemnuri pentru o viață curată, cinstită și în duhul păcii lui Hristos. De aici, el începea orânduirea trebuirilor obștești și cetățenești, îndemnându-se supunerea la stăpânire, respect față de domnitor și ocrotirea țării prin dăjdiile către stat.

Când inamicul încerca să calce pământul țării și să smulgă parte din moștenirea sfântă a românilor, clopotele bisericii chemau cetele de viteji voinici, unde jurând Domnului și având în față steagurile bisericii, se avântau în luptă.

Când Dumnezeu ajuta și românii câștigau victoria, aici în pragul bisericii se înălțau rugăciunile de mulțumire, iar mâna darnică a voievozilor încercați în luptele grele înălțau lăcașuri, schituri și mănăstiri atotputernicului Dumnezeu.

Ceea ce a fost pe vremuri, acest rol îndeplinește astăzi biserica și va îndeplini și în viitor cât va fi lumea. „Și voi zidi biserica mea și porțile iadului nu o vor sfărâma”. „Cu voi sunt”, zicea Mântuitorul, „până la sfârșitul veacului”.

Ce temelie strașnică este deci biserica pentru viața unui neam. Fără rost sfânt pe care-l așterne la aspirațiunile noastre naționale, nu s-ar fi înfăptuit poate nici astăzi visul unirii tuturor românilor. Unica credință în Hristos care o împărtășeau românii din toate principatele a grăbit drumul pentru încheierea României Mari.

Când s-a încheiat pacea, am fost întrebați noi românii cu ce putem dovedi stăpânirea noastră în Ardeal și Basarabia.

Li s-a răspuns că aceștia pe lângă că vorbesc limba țării, au și aceeași credință care-i apropie și-i unește în gânduri și simțiri. Azi român e același de a fi creștin. Două semne ce se trag de la origine a unui cetățean al Regatului nostru.

Tot ce este necreștin și neromân este departe de aspirațiile neamului din care facem parte. Școala este fica bisericii. Ea s-a născut cum am zis mai înainte în tinda bisericii. Dascălii bisericilor și călugării de la mănăstiri și schituri au fost cei dintâi semănători ai cărții românești. Primele școli au fost cele bisericesti, iar în locul cărților și abecedarelor de astăzi, era psaltirea și ceaslovul.

Cu câtă dragoste își aduce aminte astăzi un bătrân de vremurile acelea, când învățătorul pe lângă puțină carte, ce se străduia s-o facă cunoscută școlilor, le împreuna mâinile pentru rugăciune desăvârșind în largă măsură o frumoasă educație (creștere) religioasă.

Tinerii de astăzi sunt cetățenii de mâine, pruncii noștri vor trebui să fie vrednici fii ai sfintei noastre biserici și cu adevărat creștini.

Dacă astăzi ar părea că școala s-a cam depărtat de biserică, luând cam înlături, faptul că s-a deschis prielnică calea preotului de a preda religia în școală este o cheazășie că școlilor li se va da o îndrumare religioasă îndestul pentru a deveni creștini hotărâți și adevărați fii ai bisericii.

Prin carte omul trebuie să se apropie de Dumnezeu dar să nu se îndepărteze.

Atâtea veacuri au trecut de la Hristos și școala s-a prefăcut în fel și chipuri, după dorința cărturarilor și au fost vremuri când nici n-a fost și sunt locuri unde poate cartea nici până astăzi n-a ajuns dar nu există om trăitor pe pământ fără o credință în Dumnezeu.

Iar de la Hristos încoace nu există țară, nu există popor care să nu fi auzit despre Iisus Hristos și despre învățătura lui, iar multe popoare au ca religie pe cea creștină. Acestea din urmă au o biserică națională care este chemată cea dintâi și numai ea este în stare deasupra tuturor factorilor de lumină, să dea adevărata educație în duhul creștinismului sădind și crescând în inimile cetățenilor iubire de țară și iubire de neam pe temelia cea dătătoare de viață.

Aceasta nu o poate tăgădui nimeni căci a dovedit îndeajuns istoria poporului român care dacă a rezistat cu curaj și

nu și-a pierdut nădejdea în fața pericolului de barbari, care au cotoplit pământul țării, se datorează credinței creștine și mai ales imboldului preoților destoinici pe care i-a avut biserica.

În timp ce cunoștințele folositoare căpătate în școală se spulberă după o vreme de 4-5 ani, dacă tânărul nu și-a dat stăruința să răsfoiască o carte rămâne, însă, buna purtare pe care a căpătat-o în școală. Și aceasta din urmă poate lua o pornire greșită, dacă nu este sprijinită de exemplul viu al părinților și de starea socială a familiei, care de la naștere și până la vârsta de 21 de ani avea și trebuia să aibă cea mai puternică înrăurire în creșterea copiilor săi.

S-ar părea că vârsta tinereții între 16-23 de ani este cea mai amenințată în formarea caracterului de a lua un povârniș și care ar destrăma întreaga construcție clădită de ani de zile.

Într-adevăr aceasta e perioada formării caracterului și personalității, școala și-a îndeplinit de mult datoria față de ei, familia adeseori e neputincioasă sau singură, nu e la înălțimea cerințelor vremii, de aceea această vârstă este cea mai nestatornică.

Singură biserica prin păstorii săi îi poate apropia, deși foarte greu instruindu-i în școli catehetice, adunându-i în societăți religioase culturale, dându-le și de lucru la formarea corului, însărcinări practice de a planta cimitire, ograda bisericii, legatul cărților.

Acum când puterile factorilor sătești se mărginesc la cele spuse mai sus, vine în sprijin armata. Tinerii încorporabili în serviciul militar, care este pe lângă o obligație cetățenească o a doua școală a vieții, capătă aici o nouă orientare.

Toți tinerii întorși la vetrele lor au dat dovadă de oarecare sporire atât în cunoștințele lor, cât și mai ales în bunele deprinderi. Rare sunt cazurile când nici instituția armatei n-a avut tăria să influențeze pe unii tineri, redând satelor aceste elemente îndărătnice bunei orânduiri a obștii.

De la început recruții sunt supuși diferitelor exerciții libere pentru a-i deprinde cu începuturile unei vieți ordonate și disciplinate. O mare atenție se dă apoi instrucției militare și s-ar părea că aceasta e singura lucrare pentru a pregăti ostași devotați țării, care știind a trage la țintă și a executa marșuri și exerciții comandate sau cunoscând și câteva teme de luptă s-ar părea că și-au îndeplinit datoria față de țară.

Nu e îndeajuns. Mulți tineri sunt cunoscători ai cărții și care simt setea cititului chiar și aici în cazarmă. Unii analfabeți simt nevoia de a învăța începuturile de scris și citit și armata în acest caz poate satisface și această cerință făcând școală cu ei. S-au văzut tineri care se întorceau de la armată citind destul de bine deși nu știau două boabe.

În latura aceasta de cercetare sufletească și luminare a minții se ocupă îndeajuns preotul garnizoanei, care are datoria să facă o bună creștere ostașilor în duhul bisericii.

Și fiindcă ostașii de astăzi devin cetățenii de mâine ai satelor noastre, preoții militari mai mult ca oricine pot pune la cale, îndeamnă înrădăcinarea bunelor deprinderi și formarea caracterului, fără de care un ostaș plecând la căminul său nu poate spune că este cetățean și fiu al bisericii.

Dezvoltarea trupului atrage după sine și o desăvârșire a sentimentelor morale de cumpătare, de înfrânare, de dreptate și de cinste. De aceea, voi ostașii țării care vă înălțați frunțile sus ca niște stejari falnici, să fugiți de putregaiul și otrava veacului acestuia, care vă ademenește să călcați în picioare cinstea ce aveți, apărători ai țării. Pe lângă apărători ai moșiei străbune fiți mai ales apărători ai camerelor noastre de credință, limbă și

obiceiuri moștenite din străbuni.

Ieri ați stat pe băncile școlii, care părintește v-a crescut și v-a învățat a spune primele vorbe înțelepte din cărți, astăzi sunteți ostașii țării, care și ea e o mare școală a vieții și cu atât mai de folos toți trebuie să treacă printr-însa.

Plecând de aici înapoi la sate să nu vă fie rușine a duce cu voi această credință neștirbită în Dumnezeu care v-a călăuzit pașii spre biserică când erați mai mici, credință pe care din răputeri am păzit-o aici în cazarmă să nu slăbească. Țara are nevoie nu numai de ostași, dar și de cetățeni buni care să înflorească starea satelor românești. Întorși la vatră să sporiți puterile de muncă chibzuită și cinstită și să păziți tot ce ați câștigat prin strădania voastră mai scump, răsădiți-le cu toată nădejdea în satele voastre ca să sporească în bine propășirea neamului românesc.

Confesorul garnizoanei Bălți
Preot căpitan Roșca Gheorghe

THE CHURCH, THE SCHOOL AND THE ARMY FROM THE POINT OF VIEW OF CAPTAIN PRIEST GHEORGHE ROȘCA

Captain priest Gheorghe Roșca was part of the priests from Basarabia that were called in the Romanian Army. Although he had beautiful appreciations for his devotion, he had to end his military career because he was diagnosed with a severe heart disease. He was the confessor of Bălți garrison.

Keywords: confessor, captain, Bălți garrison, church, school

NOTE

- 1 Serviciul Istoric al Armatei.
- 2 Arhivele Militare Române (în continuare A.M.R.), Fond Memorii Bătrâni, litera R, căpitani, nr. crt. 351, f. 1.
- 3 Ibidem, f. 8.
- 4 Ibidem, f. 9.
- 5 Ibidem, f. 11.
- 6 Ibidem, f. 12.
- 7 Ibidem, f. 13.
- 8 Ibidem, f. 16.
- 9 Ibidem, f. 17.
- 10 Ibidem, f. 19.
- 11 Pe larg vezi Marius-Cătălin Mitrea, *Episcopia Armatei Române – apostolat în slujba patriei*, în revista „Misiunea”, anul I, nr. 1/2014, pp. 54-60 și Comandor (r) prof. dr.

Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, *Un ierarh uitat – episcopul militar dr. Ioan Stroia*, în revista „Misiunea”, anul I, nr. 1/2014, pp. 71-76.

12 A.M.R., Fond memorii bătrâni, litera R, căpitani, nr. crt. 351, f. 19.

13 Ibidem, f. 20.

14 Ibidem.

15 Ibidem.

16 Ibidem.

17 Ibidem, f. 21.

18 Ibidem, f. 25.

19 A.M.R., Fond microfilme, rola F.II. 4.1563, cd. 101-105.